

מעקב הומניטארי

השטח הפלסטיני הכבוש

ספטמבר 2006

גיליון מספר 5

מבוא

המצב ההומניטארי בגדה המערבית וברצועת עזה הוסיף להתדרדר במהלך שנת 2006. הסיבות העיקריות לכך הן ההגבלות החמורות שהטילה ישראל על תנועת פלסטיים והמשך הפעילות הצבאית של צה"ל, לצד המשבר הכלכלי ברשות. המשבר נגרם בעקבות הקפאת כספי המסים הפלסטיניים בידי ישראל והפסקת הסיוע מצד מדינות תורמות, בגלל ניצחון החמאס בבחירות הפנימיות ברשות.

המצב המתדרדר הוביל את סוכנויות האו"ם השונות ושורת ארגונים הומניטאריים המשתתפים בתוכנית החירום 2006 Emergency Appeal להפיק דיווח חודשי שיעוכב אחר שינויים במדדי מפתח הומניטאריים במגזרים הבאים: בריאות, הגנה על ילדים ומתן סיוע נפשי, חינוך, אספקת מזון, חקלאות מים וסניטציה, יצירת מקורות עבודה וסיוע במזומנים.

הדיווח מסתמך על שילוב של מדדים הומניטאריים מדידים ותצפיות שדה מאומתות. שתי שיטת אלה לאיסוף נתונים עשויות לספק דיווחים שונים על המצב. המדדים ההומניטאריים מעידים על שינויים ארוכי טווח ומגמות. תצפיות השדה מעידות על סימנים ותופעות העשויים להצביע על שינויים כלליים בעתיד.

בתוקף אמנת ג'נבה הרביעית, ישראל, שהיא הכוח הכובש, נושאת באחריות לרווחתה של האוכלוסייה הפלסטינית. בשנים האחרונות, תורמים בינלאומיים והרשות הפלסטינית עצמה, לקחו על עצמם את האחריות הזו. כמו כן, ממשלת ישראל מחויבת להעביר לרשות הפלסטינית כספי מיסים שנגבים בגין מע"מ ומכס. מדובר בכספים שישראל גובה עבור הרשות הפלסטינית בהתאם לפרוטוקול פאריס (1994). סכום הכסף האמור מגיע בממוצע לכדי 60 מיליון דולרים בחודש, כמחצית מהכנסות הרש"פ. מאז ינואר 2006 הקפיאה ישראל את העברת הכספים לממשלת הרש"פ. יש לציין כי ב-15 לנובמבר 2005 אישרו ממשלת ישראל והרש"פ את תקפותו של פרוטוקול פאריס כשחתמו על ההסכמים בדבר מעבר ותנועה (הסכמי AMA).

הנה רשימת הארגונים והסוכנויות שהעבירו את הנתונים המפורסמים בדו"ח זה: קרן הילדים של האו"ם UNICEF, תוכנית הפיתוח של האו"ם UNDP, ארגון האו"ם לחינוך, תרבות ומדע UNESCO, ארגון האו"ם למזון וחקלאות FAO, משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטאריים OCHA, קרן האוכלוסייה של האו"ם UNFPA, סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם לפליטים פלסטינים במזרח התיכון UNRWA, המתאם המיוחד מטעם האו"ם לתהליך השלום במזרח התיכון UNSCO, ארגון OXFAM, קבוצת ההידרולוגיה הפלסטינית PHG, תוכנית המזון העולמית WFP, וארגון הבריאות העולמי WHO.

ניתוח המצב

מצב הלוחמה ברצועת עזה בין צה"ל לחמושים הפלסטינים נמשך, דבר המאלץ את התושבים המקומיים למצוא מחסה. כמו כן המצב מגביל מאוד את זרם הסחורה המיובאת והמיוצאת משטח הרצועה. 24 פלסטינים נהרגו ו-84 נפצעו במהלך חודש ספטמבר ברצועת עזה, 7 נהרגו ו-12 נפצעו בגדה. מדובר בנתונים נמוכים יותר בהשוואה לחודש אוגוסט. ישראלי אחד נהרג ו-24 ישראלים נפצעו במסגרת זמן זו. בתוך כך, האלימות הפנים פלסטינית גברה, ובמסגרת עימותים אלה נהרגו ברצועה 13 פלסטינים בספטמבר.

בגדה המערבית, האכיפה המקיפה של שביתת עובדי הרשות הפלסטינית במחאה על הלנת משכורותיהם מאז חודש מרץ 2006, גרמה לשיבוש במתן שירותים חיוניים לאוכלוסיה.

רוב השירותים הציבוריים, בכלל זה חינוך ובריאות, שובשו. בגדה, השביתה נמשכה לאורך כל חודש ספטמבר, אולם בעזה היא הסתיימה בתוך כמה ימים. השביתה החמירה את מצוקתה הקיימת של הרשות הפלסטינית לספק שירותים לאוכלוסיה, מאז הקפאת הסיוע הבינלאומי והקפאת כספי המסים והאגרות בידי ישראל. האו"ם והארגונים ההומניטאריים הפועלים בתחום הבריאות מודאגים מהשפעת היחלשות הרשות הפלסטינית על הבריאות הכללית של התושבים.

סיכום המדדים ההומניטאריים:

לאור השביתה המתמשכת ברשות הפלסטינית, חלק מהמידע הנחוץ למהדורה זו לא היה בנמצא, במיוחד בכל הקשור למתרחש בגדה המערבית.

הגנה על אזרחים וחופש תנועה:

- במהלך חודש ספטמבר נהרגו בשטחי הרשות הפלסטינית 31 פלסטיים כתוצאה מהעימות המתמשך עם ישראל, בהשוואה ל-76 הרוגים בחודש אוגוסט. 196 פלסטיים נפצעו, ומדובר בירידה משמעותית לעומת חודש אוגוסט – בו נפצעו 266 פלסטינים.
- האלימות הפנים-פלסטינית הסלימה, והביאה ל-13 הרוגים ו-73 פצועים ברצועת עזה, בהשוואה ל-12 הרוגים ו-55 פצועים בחודש הקודם.
- אחד מכל חמישה הרוגים פלסטינים הוא ילד. עשרה ילדים פלסטינים נהרגו במהלך ספטמבר ו-28 נפצעו.
- 389 ילדים פלסטינים הוחזקו במעצר או במאסר על ידי ישראל בספטמבר, מדובר בעליה בשיעור של 30 אחוזים בהשוואה לממוצע החודשי של שנת 2005.
- מאז ה-12 במרץ נאסרה כניסת פועלים וסוחרים פלסטיים לתחומי ישראל. במהלך חודש ספטמבר נרשמו שלושה ימים בהם חל איסור על פועלים וסוחרים פלסטיים תושבי הגדה, ובעלי אישורי כניסה תקפים, להיכנס למזרח ירושלים ולשטח ישראל.
- צה"ל הרס 37 מבנים ובתים פלסטיים במסגרת פעילותו הצבאית, על הקרקע ומהאוויר.

בריאות:

- 26 אחוזים מהתרופות החיוניות חסרות במלאי בגדה המערבית ו-19 אחוזים – חסרים רצועת עזה.
- בעזה שיעור האנמיה בקרב נשים הרות נותר גבוה – 46.1%, בהשוואה ל-39.8% בחודש אוגוסט.
- שיעור השלשולים בקרב פעוטות בגילאים 0-3 המטופלים במרפאות אונר"א עומד על 28%. זהו שיעור גבוה בהשוואה לחודש המקביל אשתקד, אך נרשמה ירידה בהשוואה לחודש הקודם, ככל הנראה בעקבות חילופי העונות וגישה טובה יותר למקורות מים נקיים ולחשמל.

חינוך:

- מאז השניים בספטמבר שובתים 90% מצוות משרד החינוך הפלסטיני בגדה המערבית. בעזה הופסקה השביתה, שנמשכה חמישה ימים בלבד, בעקבות סיכום עם ארגון המורים המקומי.

בטחון ביכולת להשיג מזון:

- ברצועת עזה לא ניתן להשיג בשווקים אבקת חלב, ולאור הבעיות באספקת חשמל סדירה לתושבים, ככל הנראה גם חלב רגיל אינו זמין בצורה רחבה.
- מחירי המזון המשיכו להתנייד. ברצועת עזה חלה התייקרות בשיעור של אחוז אחד, בגדה נרשמה התייקרות של חצי אחוז.
- למרות האיסור הגורף שהטיל צה"ל על דיג לאורך חופי הרצועה בסוף חודש יוני, דייגים פלסטינים הסתכנו וניסו לדוג סרדינים. צה"ל השמיד מספר סירות דיג, ודיג פלסטיני אחד נהרג.

תצפיות שדה:

מתן שירותים / מסוגלות נותני השירותים

היעדרויות מהעבודה והפרעה לעבודה הסדירה

- ב-23 באוגוסט פתחו עובדי הרשות הפלסטינית בשביתה, במחאה על אי תשלום משכורותיהם. השביתה התפשטה במהירות ברחבי הרשות הפלסטינית. מאז ה-14 בספטמבר, הציגה הרשות הפלסטינית נוהל עבודה חדש לפיו נהנים העובדים מסוף שבוע שנמשך יומיים.
- כתוצאה מההתפתחויות הושפעו מספר שירותים, בהם רישום לידות ומקרי מוות, רישום נישואין, וחידוש דרכונים ורישיונות נהיגה.
- שביתה חלקית בבתי החולים הממשלתיים ברצועת עזה נמשכה שלושה ימים, בין התאריכים 5-7 בספטמבר, במהלכם הושבתה העבודה לשלוש שעות מדי יום. בבית החולים ע"ש כמאל עדוואן התקיימה שביתה כללית במשך שבועיים, בתאריכים 5-12 לספטמבר.

תשלום משכורות וקצבאות

- הרשות הפלסטינית העבירה תשלומים חלקיים בגובה 1,500 ₪ (כ-333 דולר) לעובדים בסוף חודש ספטמבר. העובדים המשתכרים פחות מ-1,500 (כ-333 דולר) קיבלו סכום שווה ערך לארבע משכורות חודשיות מאז מרץ 2006, עובדים המרוויחים בין 1,500-2,500 ₪ (330-556 דולר) קיבלו סכום בגובה שתי משכורות, ועובדים המשתכרים יותר מ-2,500 ₪ בחודש, (550 דולר) קיבלו סכום כסף בשווי משכורת וחצי.
- חברות פלסטיניות פרטיות בגדה (לדוגמה פדיקו ו-פלטל) חילקו תלושי מזון בשווי 500 ₪, (111 דולר) למשפחות עובדי הרש"פ שהן בעלות הכנסה נמוכה, ולמשפחות העצירים והאסירים הפלסטינים.
- נכון ל-30 בספטמבר חילק צוות TIM Window III כ-44 מיליון דולרים לעובדי הרשות הפלסטינית, ובעיקר למורים ולעובדי שירותי הבריאות, פנסיונרים, ומקרי סעד קשים. עבודת ה-TIM תורחב לשלושה חודשים נוספים, והמנגנון צפוי לסייע לקבוצה נרחבת יותר של עובדי הרשות הפלסטינית.

בריאות

- בתי החולים והמרפאות של משרד הבריאות הפלסטיני שובתים זה שישה שבועות רצופים, והדבר פוגע קשות במתן שירותי בריאות לאוכלוסיה. מרבית המחלקות נסגרו, למעט המחלקה לטיפול נמרץ, המחלקה האונקולוגית ומחלקת הדיאליזה.

- ארגון אונר"א התחיל לחסן גם פלסטינים שאינם מוגדרים כפליטים. מרפאות משרד הבריאות הפלסטיני, שבדרך כלל מספקות חיסונים מדי יום, מספקות כעת חיסונים רק פעם בשבועיים.

דלק, חשמל ומים

- במפעל לטיפול במי שופכין בבית לאהייה נחפרה בריכת ניקוז כדי למנוע שפיכת ביוב, הבריכה נחפרה משום שמדובר במקרה חירום.
- מדינות הליגה העברית תרמו שבעה שנאים לתחנת הכוח של עזה, שניים מהן הגיעו ב-22 לספטמבר. כל השנאים אמורים להיות מותקנים בסוף נובמבר. העיר רפיח חוברה למערכת החשמל המצרית, וזוכה לאספקת חשמל כל היממה. צה"ל הרס את תחנת הכוח של עזה כשתקף אותה ב-28 ביוני.
- במהלך חודש ספטמבר, מנגנון ה- TIM סיפק 922,426 ליטרים של דלק עבור מתקני בריאות, מים, שופכין, ולחברת החשמל GEDCO.

תנאים סוציו-אקונומיים:

- מזוננים הפועלים בבתי הספר של אונר"א דיווחו על ירידה משמעותית בהיקף המכירות שלהם מאז תחילת שנת הלימודים. דמי הכיס הממוצעים של הסטודנטים צנחו משקל אחד לחצי שקל (מ-0.22 דולר ל-0.11)
- התושבים הבדואים שמתגוררים בחאן אל-עמאר, שבין נפות ירושלים ויריחו, הקטינו את היקף עדרי הבקר שלהם פי שבע, בעקבות חסימת הגישה לשווקים ובגלל הבצורת האחרונה. באופן כללי, בדואים תושבי נפת יריחו מתקשים במידה הולכת וגוברת לעמוד בתשלומי חשבונות המים.

בטחון:

- ב-20 בספטמבר ביצע צה"ל פשיטה על 24 בנקים ודוכני החלפת כספים בערים רמאללה, שכם, טול-כארם, וג'נין שבגדה, והחרים מחשבים וכסף.

גישה:

- ביציאה משכם, במחסום זעתרה, נוצרו תורים ארוכים ואי-סדר רב בעקבות מגבלות תנועה שונות שהטיל צה"ל על גברים המבקשים לנוע דרומה, המגבלות השונות חלו על גברים בגילאי 18-25, 16-30, ו-16-35.

יכולתם של ארגוני האו"ם והארגונים הלא ממשלתיים (NGO) לעמוד בדרישות

הגוברות לסייע:

- שביתת עובדי הרשות הפלסטינית הביאה לכך שארגון WFP לא יכול לחלק מזון באמצעות עמיתיו הפלסטינים.
- פליטים פלסטינים עובדי הרשות הפלסטינית מקבלים מנות חירום דרך אונר"א.
- בנפת רמאללה נרשמו פניות רבות מצד נשותיהם של עובדי הרשות הפלסטינית לבתי הספר של אונר"א, הנשים הפונות מחפשות עבודות מזדמנות במוסדות אלה.
- בדרום הגדה המערבית, בתי ספר של אונר"א נאלצים לדחות מספרים הולכים וגדלים של תלמידים, שאינן פליטים, המבקשים להירשם לשנת הלימודים החדשה. הדחיות נעשות על רקע מחסור במקומות פנויים, ואי עמידה בקריטריונים.

את הנתונים המלאים ניתן למצוא בטבלאות מפורטות לנוסח האנגלי :

http://www.ochaopt.org/documents/oPt_Humanitarian_Monitor_September06.pdf

דוח"ות נוספים על המצב ההומניטארי בשטחים הכבושים ניתן למצוא באתר OCHA

www.ochaopt.org

לקבלת מידע ופרטים נוספים ניתן לפנות ליהודית הראל, משרדי OCHA harel@un.org